

VOORWOORD 11

INLEIDING 13

OVER ARMENZORG, ARMEN EN ARMOEDE 18

ARMENZORG 19

ARMEN 21

ARMOEDE 25

VERWACHTINGEN 28

DEEL A – ARMENZORG 31

DE STAD GRONINGEN OMSTREEKS 1594 33

1 ARMENZORG IN DE STAD GRONINGEN VÓÓR 1594 37

DE EERSTE GRONINGER GASTHUIZEN 37

ZORG VOOR LEPROZEN EN ‘ARME HUISZITTEN’ 39

VERDERE STICHTINGEN IN DE VIJFTIENDE EN ZESTIENDE EEUW 40

2 DE ARMENZORG SINDS 1594 42

INLEIDING 42

MODELLEN VAN ARMENZORG 42

DE VERHOUDING OVERHEID-KERK MET BETREKKING TOT DE ARMENZORG 45

MAATREGELEN VAN HET STADSBESTUUR EN DE GEREFORMEERDE DIACONIE TEGEN
BEDELARIJ 46

DE ‘SOCIALE KAART’ VAN GRONINGEN 50

3	DE GEREFORMEERDE DIACONIE EN DAARAAN GELIEERDE INRICHTINGEN	52
	INLEIDING	52
	DE GEREFORMEERDE DIACONIE – ONTSTAAN, OPBOUW EN TERRITORIUM	52
	DE TAKEN VAN DE DIAKENEN	55
	DE SOCIALE POSITIE VAN DE DIAKENEN	58
	DE DESIDERATA VAN DE DIAKENEN – ZEVENTIENDE EEUW	59
	DE DESIDERATA VAN DE DIAKENEN – ACHTTIENDE EEUW	61
	DE VERSCHOTTEN-PROBLEMATIEK	63
	DE TIJDSFACTOR	67
	DE DIACONIEDIENAREN	68
4	DE FINANCIERING VAN DE ARMENZORG	74
	INLEIDING	74
	DE FINANCIËLE ADMINISTRATIE VAN DE GEREFORMEERDE DIACONIE	76
	ARMENBELASTINGEN	85
5	METHODEN VAN ARMENZORG	87
	INLEIDING	87
	BEDELINGSPOLITIEK	87
	TOELATINGSBELEID	89
	DE ADMINISTRATIE VAN DE BEDEELDEN	95
	MONSTERING	96
	AARD EN HOOGTE VAN DE UITKERINGEN	98
	'HET WEKELIJKS BROOD' – (DIACONIEBROOD)	102
	UITKERINGEN IN GELD	106
	EXTRA'S NAAST DE REGULIERE BEDELING	107
	BEGRAFENIS	109
	DE DUUR VAN DE BEDELING	110
	RENDEMENTSPRINCIPE	110
	BEDELING ALS TUCHTMIDDEL	112
	CONTROLE, FRAUDE EN FRAUDEBESTRIJDING	118
	UITKERINGEN VAN ANDERE DIACONIEËN	123
6	DIACONIEËN EN ZORGINSTELLINGEN VAN DE ANDERE DENOMINATIES	125
	INLEIDING	125
	WAALSE ARMENZORG	126
	KATHOLIEKE ARMENZORG	128

DOOPSGEZINDE ARMENZORG 133

LUTHERSE ARMENZORG 134

JOODSE ARMENZORG 141

BESLUIT 143

7 ZORG VOOR SPECIALE CATEGORIEËN 144

INLEIDING 144

(WEES)KINDEREN 144

ONDERWIJS 160

UITBOEDELING 174

ZORG VOOR VOLWASSENEN 175

ZORG VOOR SOLDATENGEZINNEN 191

ZORG VOOR BEJAARDEN 206

ZORG VOOR ZIEKEN 218

8 HET 'CRISISMANAGEMENT' VAN DE ARMENZORG 233

MOTIEVEN EN ALTERNATIEVEN VOOR ARMENZORG 240

DEEL B –ARMEN 247

1 OMVANG 249

INLEIDING 249

POTENTIËLE ARMEN 250

DE GROEP 'ARMEN' ALS GEHEEL 251

HERKOMST 252

2 DE GEREFORMEERDE ARMEN EN BEDEELDEN 258

INLEIDING 258

AANTALLEN GEREFORMEERDE BEDEELDEN 258

SAMENSTELLING VAN DE GROEP GEREFORMEERDE BEDEELDEN 263

GEZINSSAMENSTELLING 264

LEEFTIJDOPBOUW EN -CATEGORIEËN 267

GEZONDHEID 269

ARMENSTRATEN EN -WIJKEN IN GRONINGEN 273

BEZITTINGEN 278

- 3 ANDERE GEZINDTEN 284
INLEIDING 284
DOOPSGEZINDE ARMEN EN ONVERMOGENDEN 285
KATHOLIEKE ARMEN EN BEDEELDEN 286
LUTHERSE ARMEN EN BEDEELDEN 289
WAALSE EN FRANSE ARMEN EN BEDEELDEN 291
JOODSE ARMEN EN BEDEELDEN 292
- 4 WERK EN BEROEP 294
INLEIDING 294
BEROEPEN MET RISICO 297
SOLDATEN: EEN SPECIALE BEROEPSGROEP 298
- 5 WERKGERELATEERDE VOORZIENINGEN 304
GILDEN 304
EEN ONDERLING WEDUWEFONDS VAN AMBTENAREN 307
PREDIKANTENPENSIOENEN EN HET NETWERK VAN DIAKENEN EN DIAKENDIENAREN 308
PENSIOENEN EN LIJFRENTES 309
- 6 ONDERLINGE ZORG EN ZELFHULP 313
INLEIDING 313
ONDERLINGE HULP – FAMILIE, BUREN, VRIENDEN EN KENNISSEN 314
'ZELFHULP' 316
VERPANDING 317
LENINGEN EN SCHULDEN 319
MIGRATIE 320
- 7 ARMENCULTUUR 323
INLEIDING 323
BEDELARIJ 323
PROSTITUTIE 327
VERLATING, TE VONDELING LEGGEN, KINDERMOORD 330
'KLEINE CRIMINALITEIT' (DIEFSTAL, LIST EN BEDROG, SMOKKELARIJ) 335
OPROER 337

- 8 REACTIES VANUIT DE MAATSCHAPPIJ OP ARMEN 344
 - STIGMATISERING 344
 - SEGREGATIE 347
 - ONVOLLEDIGE GEZINNEN EN RANDGROEPEN 353

- 9 DRIJFVEREN VOOR DE AANVAARDING VAN ARMENZORG 354
 - INLEIDING 354
 - IN DE EIGEN STAND BLIJVEN 355
 - DE REACTIES VAN DE ARMEN 357

DEEL C – ARMOEDE 361

- 1 HET BEGRIP ‘ARMOEDE’ 363
 - INLEIDING 363
 - DE SUBJECTIVITEIT VAN HET BEGRIP ‘ARMOEDE’ 363
- 2 OORZAKEN VAN ARMOEDE 366
 - INLEIDING 366
 - CRISISJAREN EN -PERIODEN 367
 - OORZAKEN OP MESO- EN MACRONIVEAU 368
 - SEIZOENSFLUCTUATIES IN SECTOREN VAN DE ECONOMIE 369
 - STRUCTUURVERANDERINGEN EN HERSTRUCTURERINGSPROCESSEN IN DE ECONOMIE 370
 - CULTURE OF POVERTY 373
 - EXTREME OMSTANDIGHEDEN BIJ KLIMAAT, FLORA EN FAUNA, NATUURRAMPEN 376
 - EPIDEMIEËN 380
 - OORLOGEN 383
 - DUURTE VAN VOEDSEL OP KORTE TERMIJN – ‘DUURTEJAREN’ 389
 - OORZAKEN OP MICRONIVEAU 394
 - HET WEGVALLEN VAN LEDEN VAN DE HUISHOUDING 395
 - DE GEZINSCYCLUS 397
 - GEBREK AAN ‘KAPITAAL’ 399
 - INCIDENTELE OORZAKEN VAN ARMOEDE 399

BESLUIT 401

NOTEN 410

LIJST VAN AFKORTINGEN 471

LIJST VAN TABELLEN EN GRAFIEKEN 472

VERANTWOORDING AFBEELDINGEN 474

LIJST VAN BIJLAGEN 476

GERAADPLEEGDE BRONNEN EN LITERATUUR 534

ARCHIVALIA 534

LITERATUUR 537

REGISTER OP PERSOONSNAMEN 549

REGISTER OP GEOGRAFISCHE NAMEN 558